

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij vijf fracties de behoefte de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de Raad Buitenlandse Zaken/Handelsraad van 21 november 2014. Voor dit schriftelijk overleg zijn de volgende brieven van de Minister geagendeerd:

- Geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken/Handel d.d. 13 november 2014;
- Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken/Handel d.d. 7 november 2014 (Kamerstuk 21 501-02-1425);

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken over handel op 21 november 2014 en het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken over Handel van 14 en 15 oktober 2014. De leden van de VVD-fractie hebben hierbij nog enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) over handel van 14 en 15 oktober en van de geannoteerde agenda voor de RBZ Handelsraad van 21 november. Deze leden danken de Minister voor het informeren van de Kamer, maar zij hebben wel een aantal vragen.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennis genomen van de geannoteerde agenda van de RBZ Handel d.d. 21 november 2014 en het verslag van de RBZ Handel van 14 en 15 oktober. De leden hebben een aantal vragen naar aanleiding van deze stukken.

De leden van de fractie van D66 hebben kennis genomen van de agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken over handel op 21 November 2014 en hebben enkele vragen.

De leden van GroenLinks-fractie hebben enkele vragen naar aanleiding van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken/Handel d.d. 13 november 2014 en het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken/Handel d.d. 7 november 2014.

WTO

De leden van de fractie van de PvdA zijn blij met het bericht dat er een doorbraak lijkt te zijn in de impasse in de WTO-onderhandelingen. De Minister geeft aan dat er overeenstemming is bereikt tussen India en de Verenigde Staten, maar dat de exacte details over de gevonden oplossing haar nog niet bekend zijn. De leden horen graag zo snel mogelijk van de Minister welke overeenstemming is bereikt. Ook willen zij weten of de Minister en haar Europese collega's zich kunnen vinden in deze oplossing.

De leden van de SP-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat de VS en India overeenstemming hebben bereikt over de zekerheid die India geboden kan worden omtrent haar voedselprogramma. Kan de Minister aangeven op welke wijze de VS India tegemoet is gekomen? Op welke termijn verwacht de Minister dat het handelsfacilitatieakkoord geïmplementeerd kan worden?

De leden van de fractie van D66 willen graag van de Minister weten wat het standpunt van Nederland is met betrekking tot de extra zekerheid in het kader van India's voedselopkoopprogramma's. Hoe zal de extra zekerheid vormgegeven worden, en welke concrete stappen kan de EU nemen om een definitieve doorbraak in de impasse in de WTO-onderhandelingen te bewerkstelligen?

Raadsconclusies over de EU handelsstrategie

De Minister geeft aan dat de hoofdlijnen uit 2010 nog relevant zijn en dat ze mede hierom geen voorstander is van uitgebreide Raadsconclusies. De leden van de fractie van de PvdA zouden graag van de Minister willen weten welke punten wat haar betreft heroverwogen moeten worden en welke punten zij gaat inbrengen voor deze Raadsconclusies?

EU-VS vrijhandelsakkoord (TTIP)

De leden van de VVD-fractie merken op dat op 1 november 2014 een wisseling heeft plaatsgevonden van Europese Commissie. In het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken over Handel van 14 en 15 oktober 2014 staat de goede samenwerking met commissaris De Gucht beschreven. Commissaris De Gucht onderschreef het belang van transparantie in de onderhandelingen over TTIP en benadrukte de noodzaak van publiek draagvlak. De leden van de VVD-fractie willen graag van de Minister vernemen hoe de samenwerking met de nieuwe Commissaris Malmström verloopt. Wordt het beleid doorgezet of komt er met de komst van Commissaris Malmström verandering in het beleid?

De leden van de VVD-fractie zijn verheugd te vernemen dat de Ministers aanwezig bij de bijeenkomst eensgezind zijn dat TTIP niet kan leiden tot verlaging van de Europese normen en standaarden. Oud-commissaris De Gucht deelt deze opinie maar waarschuwt dat lidstaten het Europese voorzorgsbeginsel in toenemende mate lijken aan te wenden om wetenschappelijke analyses op politieke gronden te verwerpen. Is de Minister het eens dat deze praktijken de waarde van het beginsel uithollen en het zo op termijn onbruikbaar maken? En wil de Minister zich inspannen om dit te voorkomen?

De mid-term elections in de VS hebben voor terughoudendheid gezorgd bij de onderhandelaars van TTIP. De leden van de VVD-fractie willen graag van de Minister horen welke invloed de mid-term elections hebben gehad op het onderhandelingsproces van TTIP. Hoe ziet de Minister het nieuw ontstane politieke klimaat in de VS in combinatie met de TTIP onderhandelingen? Ook de politieke situatie in Duitsland is voor de leden van de VVD-fractie een zorgfactor. Duitsland kijkt kritisch naar het opnemen van ISDS in TTIP. Vattenfall heeft in Duitsland een rechtszaak tegen de Duitse regering aangespannen na de beslissing kerncentrales vervroegd te sluiten. Hier komt de angst voor investeringsbescherming vandaan. Nederland heeft veel positieve ervaringen met investeringsbescherming. Gaat de Minister in dialoog met Duitsland over ISDS om bij Duitsland de nut en noodzaak, met name voor het midden- en kleinbedrijf (MKB), te onderstrepen?

De leden van de VVD-fractie constateren dat in het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken over handel wordt vermeld dat een volmacht van het Amerikaanse Congres essentieel is om tot een ambitieus akkoord te komen. Wat is momenteel de stand van zaken met betrekking tot deze volmacht? Wat zijn op dit moment en in de toekomst de gevolgen voor de inhoud en het proces van de onderhandelingen wanneer deze volmacht (voorlopig) ontbreekt?

In de geannoteerde agenda wordt gesteld dat het Italiaans Voorzitterschap Raadsconclusies wil aannemen over TTIP. De leden van de VVD-fractie vragen wanneer het voorzitterschap dit wil doen. Zal dat reeds deze raad gebeuren? Is al bekend wat het voorzitterschap inhoudelijk met de Raadsconclusies wil?

De leden van de PvdA-fractie begrijpen uit het verslag van de informele RBZ in oktober dat er is gesproken over het handelsakkoord tussen de VS en de EU (TTIP). Zij waarderen het dat de Minister, samen met veel andere collega's, heeft onderstreept dat TTIP niet kan en mag leiden tot het verlagen van onze standaarden om mens, dier, plant en milieu te beschermen. De leden van de fractie van de PvdA maken op uit het verslag dat een grote groep lidstaten een hoogwaardig en modern ISDS mechanisme in TTIP ondersteunt, maar dat een aantal lidstaten beden-

kingen heeft. Kan de Minister toelichten hoeveel lidstaten voorstander zijn van ISDS en hoeveel lidstaten bedenkingen hebben? De leden zouden ook graag een toelichting ontvangen over wat een «hoogwaardig en modern» ISDS-mechanisme inhoudt?

In haar verslag geeft de Minister aan dat de Commissie eind 2014 haar analyse van de publieke consultatie over ISDS zal publiceren. Op basis hiervan gaan de Commissie en de lidstaten verder in gesprek over de vormgeving van ISDS in TTIP. De leden van de PvdA-fractie vragen wat de inzet van Nederland is bij deze nieuwe vormgeving?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de Minister in haar verslag spreekt over een nieuw politiek mandaat voor TTIP. Is er inderdaad sprake van een nieuw onderhandelingsmandaat vanuit de Raad? Zo ja, is dit mandaat al gepubliceerd? Zo nee, kan de Minister toelichten wat er nieuw is aan dit mandaat?

In het verslag lezen de leden van de SP-fractie dat commissaris De Gucht meent dat lidstaten het voorzorgsbeginsel in toenemende mate misbruiken om wetenschappelijk analyses op politieke gronden te verwerpen. Deelt de regering deze mening?

De leden van de SP-fractie danken de Minister voor het inwilligen van het verzoek van de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking om in te gaan op de positie van Duitsland ten aanzien van ISDS in TTIP en de mogelijke gevolgen daarvan voor de opstelling van de Europese Commissie. Toch hebben de leden van de SP-fractie naar aanleiding van het verslag nog enkele vragen. Zo lezen deze leden dat het voor Duitsland van belang is dat de Europese Commissie de zorgen over ISDS in zowel TTIP als CETA serieus neemt, en daarover inmiddels met de Commissie in gesprek is. Kan de Minister, gegeven het feit dat zij onlangs in Berlijn met haar Duitse collega-minister over ISDS gesproken heeft, aangeven wat de inzet van Duitsland is? Onder welke voorwaarden kan Duitsland al dan niet akkoord gaan met het opnemen van een ISDS-clausule in respectievelijk CETA en TTIP? In hoeverre deelt het kabinet de zorgen van Duitsland over ISDS? Welke voorwaarden stelt Nederland zelf? Kan de Minister aangeven wat de gevolgen zouden zijn van het niet-ratificeren van CETA in verband met de ISDS-clausule door Duitsland voor respectievelijk CETA en TTIP in het algemeen en voor de positie van Nederland ten aanzien van deze akkoorden in het bijzonder?

De Europese Commissie heeft het voorstel tot een burgerinitiatief over TTIP van de hand gewezen. Hoe oordeelt de Minister over deze afwijzing, vragen de leden van de SP-fractie. Is de Minister bereid om er bij de Europese Commissie op aan te dringen dit burgerinitiatief alsnog te faciliteren, juist vanwege het grote belang dat Nederland hecht aan het maatschappelijke draagvlak voor dit akkoord?

De leden van de SP-fractie lezen met instemming in de geannoteerde agenda dat de Minister een terughoudende positie inneemt ten aanzien van aparte Raadsconclusies over TTIP. Kan de Minister toelichten wat de reden hiervan is?

In de Raadsconclusies staat onder meer dat de Raad waarde hecht aan «transparency and dialogue towards the citizens», waarbij eenzijdig de nadruk gelegd wordt op de voorspelde economische voordelen van het vrijhandelsakkoord. De leden van de SP-fractie vinden dat de Raad onvoldoende oog heeft voor de input van burgers en het maatschappelijk middenveld, te meer daar de Raad slechts verwijst naar het belang van politieke steun voor de onderhandelingen en het maatschappelijk

draagvlak ongenoemd laat, terwijl de kritiek op TTIP Europa-breed aanzwelt. Deelt de Minister deze mening? Zo ja, is de Minister bereid om het belang van input van burgers en het maatschappelijk middenveld te berde te brengen tijdens de RBZ Handel, en daartoe concrete voorstellen te doen? Zo ja, welke?

De leden van de SP-fractie merken op dat Eurocommissaris De Gucht naar het Europese Hof gestapt is om advies in te winnen over de status van het vrijhandelsakkoord met Singapore. Mogelijk heeft de uitspraak van het Hof ook consequenties voor CETA en TTIP. Het Nederlandse parlement heeft middels een brief aan De Gucht in een eerder stadium de voorkeur uitgesproken voor een gemengd akkoord. Kan de Minister aangeven hoe zij oordeelt over het recente handelen van De Gucht? Kan de Minister de procedure van het Hof die nu in gang zal treden nader toelichten, en daarbij aangeven wanneer er een uitspraak wordt verwacht? Klopt het dat de uitspraak bindend zal zijn? Zo ja, wat zijn daar dan de consequenties van voor andere vrijhandelsakkoorden?

Tijdens het algemeen overleg over TTIP van 10 september jl. gaf de Minister aan dat in de reading room in Brussel slechts de geconsolideerde teksten van het akkoord ter inzage beschikbaar waren. De leden van de SP-fractie vragen of de position papers van de VS inmiddels ook zijn vrijgegeven? Zo nee, is de Minister bereid om hierop aan te dringen tijdens de RBZ Handelsraad?

Eurocommissaris Timmermans heeft van Commissievoorzitter Juncker het vetorecht gekregen over ISDS in TTIP. De leden van de SP-fractie vragen de Minister toe te lichten waarom dit onderdeel van het vrijhandelsakkoord uit de portefeuille van Eurocommissaris Malmström gehaald is? Hoe oordeelt de Minister over deze beslissing? Zal Eurocommissaris Timmermans aanwezig zijn bij de alle RBZ Handelsraden?

De leden van de D66-fractie lezen dat zowel in de Raadconclusies met betrekking tot de algemene handelsstrategie als in de Raadsconclusies met betrekking tot TTIP een punt is opgenomen over het belang van transparantie en dialoog met burgers. Bovendien heeft de nieuwe Eurocommissaris voor handel, Cecilia Malmström, te kennen geven de transparantie rondom de onderhandelingen te willen vergroten en de dialoog met burgers te willen versterken. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat meer transparantie en dialoog van groot belang zijn voor de toekomst van het vrijhandelsakkoord TTIP en horen graag de zienswijze van de Minister over de betreffende Raadconclusies. Eurocommissaris Malmström heeft daarnaast aangegeven een «nieuwe start» voor de TTIP-onderhandelingen te willen. Deze leden vragen de Minister hoe een dergelijke «nieuwe start» vormgegeven zou worden en hoe de Minister staat tegenover dit voornemen van de Eurocommissaris.

De leden van de GroenLinks-fractie wijzen op de opmerking van de Minister in de geannoteerde agenda dat »de voordelen van verdere integratie van een economie met een dergelijke omvang de last van de economische crisis zouden kunnen verlichten«. De leden van deze fractie vragen op welke informatie de Minister zich baseert. Heeft de Minister kennis genomen van de uitgebreide kritiek op de impact assessments van de Europese Commissie over de vermeende economische groei en studies die het tegendeel aantonen?¹ Is de Minister het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat zaken zoals de kwaliteit van democratische

¹ <http://ase.tufts.edu/gdae/Pubs/wp/14-03CapaldoTTIP.pdf>
<https://decorrespondent.nl/1978/Het-TTIP-verdrag-is-onze-soevereiniteit-niet-waard/42093005042-4f15d6e7>

besluitvorming over wetten die raken aan milieubescherming, voedselveiligheid en sociale standaarden minstens zo belangrijk zijn als potentiële groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP)? Is de Minister bereid om het vermeende profijt voor Nederland in kaart te brengen op een manier die een volledig beeld geeft van de kosten en baten en zich niet blindstaart op twijfelachtige potentiële groei van het BBP?

De leden van de GroenLinks-fractie merken op, dat de Minister er enerzijds al zeker van is, dat TTIP gunstig is voor Nederland. Anderzijds wil de Minister de zorgen «serieus nemen». Wat bedoelt de Minister precies met «maatschappelijke zorgen over de mogelijke impact van TTIP serieus nemen»? Is de Minister bereid om actief iets met de toenemende maatschappelijke zorgen te doen? Onder welke voorwaarden en op welke manier kunnen deze maatschappelijke zorgen leiden tot een andere inzet van Nederland in het TTIP-dossier? Of bedoelt de Minister met «serieus nemen» dat naar de zorgen geluisterd moet worden, maar dat zij verder gewoon doorgaat met het verdedigen van TTIP inclusief ISDS?

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de Minister haar bezwaar tegen Raadsconclusies over TTIP verder kan toelichten. Betekent dit dat, wat er ook gebeurt in het maatschappelijk debat over TTIP, altijd moet worden vastgehouden aan het onderhandelingsmandaat? Is de Minister het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat er ruimte moet zijn om de grote bezwaren die veel Europeanen hebben tegen ISDS en TTIP in het algemeen, tot een aanpassing te laten leiden van de positie van de EU in de onderhandelingen met de Amerikanen? Of ziet de Minister liever dat de onderhandelingen doorgevoerd worden zonder aandacht te hebben voor de maatschappelijke zorgen met als risico dat het akkoord wordt afgekeurd zodra het eindstadium in het Europees parlement bereikt wordt (zoals in het geval van ACTA)? Op welke manier waarborgt TTIP dat nationale staten geen beleidsruimte verliezen aan bedrijven als gevolg van ISDS? Op welke manier waarborgt TTIP de financiële stabiliteit van nationale staten als gevolg van ISDS? Wat is voortgang met betrekking tot het opnemen van milieu en privacyvoorwaarden in het TTIP verdrag?

EU – Canada vrijhandelsakkoord (CETA)

De leden van de PvdA-fractie hebben vernomen dat Duitsland zorgen heeft geuit over ISDS en CETA dreigt te blokkeren om de investeringsclausule. In haar verslag geeft de Minister aan dat Duitsland hierover in gesprek is met de Europese Commissie. Welke zorgen heeft Duitsland en welke voorstellen heeft de Commissie gedaan om deze zorgen weg te nemen? Wanneer zal de ratificatie van CETA plaatsvinden?

Als reactie op de motie Klaver en Vos geeft de Minister aan dat Amerikaanse bedrijven niet via NAFTA gebruik kunnen maken van ISDS als CETA geratificeerd is. De leden van de fractie van de PvdA bedanken de Minister voor deze verduidelijking.

In de geannoteerde agenda lezen de leden van de SP-fractie dat onder CETA Amerikaanse bedrijven onder bepaalde omstandigheden een beroep zouden kunnen doen op de bescherming die CETA aan de investeerders biedt. Baart deze conclusie de Minister zorgen? Kan de Minister aangeven om hoeveel en welke bedrijven het gaat? Wat wordt er verstaan onder «substantiële bedrijfsactiviteiten»?

Eurocommissaris Malmström heeft aangegeven dat er slechts kleine aanpassingen gedaan kunnen worden aan het ISDS-hoofdstuk uit CETA. De leden van de SP-fractie vragen de Minister aan te geven in hoeverre deze positie houdbaar is wanneer Duitsland vast zal blijven houden aan

haar fundamentele bezwaren tegen ISDS? Is het CETA-akkoord volgens de Minister levensvatbaar wanneer de ISDS-clausule eruit geschrapt zou worden? Wat is de stellingname van Nederland met betrekking tot het ISDS-hoofdstuk in CETA tijdens de RBZ Handelsraad? In hoeverre trekt Nederland daarbij samen op met Duitsland?

De leden van de SP-fractie vragen of de Minister kan aangeven wanneer CETA geparafeerd zal worden door de RBZ Handelsraad? Heeft de Kamer nog gelegenheid om mondeling met de Minister in gesprek te treden over CETA alvorens de parafering voltrokken wordt? Kan de Minister een appreciatie geven van de brief over de ISDS-clausule in CETA die op 17 november verstuurd is uit naam van 11 ngo's aan de commissie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking?

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Minister wat er wordt verstaan onder de CETA-clausule «eerlijke en billijke behandeling» en «gerechtvaardigde verwachtingen»?

EU – Japan vrijhandelsakkoord

Alle onderhandelingsdocumenten die betrekking hebben op het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Japan zijn vooralsnog geheim, zo stellen de leden van de SP-fractie vast. Is de Minister, gegeven het feit dat zij heeft aangegeven veel waarde te hechten aan transparantie omtrent onderhandelingen over vrijhandelsakkoorden, bereid om er tijdens de RBZ Handelsraad op aan te dringen dat de onderhandelingssteksten alsnog worden vrijgegeven? Zo nee, waarom niet?

De leden van de SP-fractie constateren dat diverse internationale ngo's hun bezwaar hebben geuit tegen de opname van een ISDS-clausule in het EU-Japan akkoord. Kan de Minister aangeven in hoeverre zij het opnemen van een ISDS-clausule in dit akkoord noodzakelijk acht? Heeft de Minister hetzelfde standpunt als het gaat om het vrijhandelsakkoord met Vietnam? Is er al meer bekend over het al dan niet gemengde karakter van de akkoorden, en de verwachte afrondingsdatum?

De leden van de D66-fractie willen graag weten wat voor geluiden de Minister heeft opgevangen vanuit Japan over het voortzetten van de onderhandelingen in het kader van een EU-Japan vrijhandelsakkoord.

EU – Vietnam vrijhandelsakkoord

De leden van de D66-fractie lezen dat nieuwe onderhandelingsrondes in het kader van het EU-Vietnam vrijhandelsakkoord in januari en maart 2015 voorzien zijn. Tegelijkertijd zijn er substantiële problemen omtrent mensenrechten in Vietnam, zoals vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Zij vragen de Minister in hoeverre de mensenrechtensituatie in Vietnam meegenomen wordt in de onderhandelingen.

Handelsdefensief Instrumentarium

De leden van de VVD-fractie constateren dat de Europese Commissie de regel van het lager recht wil afschaffen voor alle subsidiezaken. Nederland is voor volledig behoud van de regel van het lager recht. Kan de Minister aangeven hoe de wensen van Nederland vertegenwoordigd zullen worden en is de Minister van mening dat het volledig behoud van deze regel voor Nederland een belangrijk punt is? Wat is het krachtenveld in de Raad met betrekking tot het afschaffen van het lager recht?

De leden van de SP-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat de Europese Commissie heeft voorgesteld om de regel van het lager recht af te schaffen voor antidumpingzaken waarbij sprake is van verstoorde grondstofmarkten. Kan de Minister aangeven welke lidstaten voorstander zijn van dit voorstel? Om welke grondstofmarkten gaat het?

Exportcontrole

De leden van de fractie van D66 willen ingaan op het punt van exportcontrole. In de gemeenschappelijke verklaring van het Europees parlement, de Raad en de Commissie over de toetsing van het controlesysteem voor de uitvoer van dual-use goederen, die in april 2014 werd aangenomen, wordt specifiek gerefereerd aan de implicaties voor mensenrechten en digitale veiligheid van de uitvoer van technologieën die worden gebruikt voor grootschalige surveillance, monitoring, nasporen, traceren en censureren, of om zwakke plekken in software uit te buiten. Deze leden vragen de Minister in te gaan op de problemen omtrent de uitvoer vanuit Europa van gevaarlijke technologie.

EU, Oekraïne en Rusland

In haar verslag geeft de Minister aan dat er is besloten om de toepassing van het handelsdeel van het EU-Oekraïne Associatieakkoord uit te stellen en dat Oekraïne via tijdelijke unilaterale preferenties gunstige markttoegang zal krijgen. In het vrijhandelsakkoord is vastgelegd dat Oekraïne zich zal inspannen om haar wetgeving op één lijn te krijgen met die van de EU. De Minister geeft aan dat Nederland tegen de toelating van heffingsvrije eieren tot de Europese markt heeft gestemd vanwege dierenwelzijnsnormen. De leden van de fractie van de PvdA willen weten of het uitstellen van de toepassing van het handelsdeel van het Associatieakkoord invloed heeft op de afspraak dat Oekraïne zich zal inspannen om haar wetgeving op één lijn te krijgen met die van de EU?